

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Філософський факультет
кафедра загальної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____
“ ____ ” _____ 20__ р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В 25.1 Неврології

за Освітньо-професійною програмою «Психологія»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

спеціальність 053 «Психологія»

філософський факультет

Робоча програма навчальної дисципліни з **«Неврології»** для студентів за галуззю знань 05
«Соціальні та поведінкові науки», спеціальність 053 «Психологія»

Розробник: **Матейко Н. М.**, кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології

Робоча програма розроблена на основі програми, затвердженої на засіданні кафедри загальної та клінічної психології «20» «вересня» 2017 року, протокол №2.

Завідувач кафедри Москалець В.П.

_____ (_____)

«20» вересня 2017 р.

Схвалено навчально-методичною радою філософського факультету
Протокол № 2 від 19 жовтня 2017 р.

Голова _____ (Пятківський Р.О.)

©Матейко Н.М., 2017 рік
© Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника, 2017 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 05 «соціальні та поведінкові науки»	Вільного вибору	
Модулів – 2	Спеціальність 053 «Психологія»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		4-й	4-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин – 90		8-й	8
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 10 Мова викладання: українська	Освітній рівень: перший (бакалаврський)	Лекції	
		8 год.	6 год.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	2 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	82 год.
Індивідуальні завдання: год.			
Вид контролю: ЗАЛК			

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 1:2

для заочної форми навчання – 1:4

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Неврологія як і патопсихологія, нейропсихологія, психологія девіантної поведінки, психосоматика є розділом клінічної психології. Невроз – це психогенний нервово-психічний розлад, який виникає в результаті порушення особливо значущих життєвих відношень людини, проявляється в специфічних клінічних феноменах за відсутності психотичних явищ. Невроз характеризується зворотністю патологічних проявів, незалежно від його тривалості, що відповідає розумінню неврозу І.П. Павловим, як зриву вищої нервової діяльності і може тривати дні, тижні, місяці і навіть роки; психогенною природою захворювання, яка, згідно з Мясіщевим, визначається існуванням зв'язку між клінічною картиною неврозу, особливостями системи стосунків та патогенною конфліктною ситуацією хворого; специфічністю клінічних проявів, які полягають в домінуванні емоційно-афективних та соматовегетативних розладів.

Багато невротичних розладів та розладів особистості супроводжуються розладами здоров'я та вегетативними симптомами (напади прискореного серцебиття – тахікардія, підвищення чи пониження артеріального тиску, пітливість, порушення роботи внутрішніх органів – шлунка, кишківника, стравохода тощо). Саме тому хворі звертаються частіше не до психолога, а до лікарів – терапевтів, ендокринологів, невропатологів...

Зв'язок з іншими дисциплінами витікає із суміжності неврології з патопсихологією, психіатрією, психогігієною, психопрофілактикою та психотерапією, які вивчають можливості застосування суто психологічних впливів для запобігання та лікування захворювань.

Мета викладання дисципліни загальні закономірності, механізми виникнення, функціонування та розвитку психогенних станів психіки; визначити значення для неврології її базових категорій (патологія психіки, порушення психічної діяльності, психогенії, неврози, розлади особистості) та розкриття їх місця в системі патопсихологічних знань.

У результаті вивчення дисципліни студенти повинні

знати:

- предмет та завдання, теоретичні основи неврології;
- розуміти відмінності між невротичним та неврозоподібним розвитком;

- основні підходи до дослідження психогенних порушень психічної діяльності та особистості;
- специфіку емоційних станів при різних психогеніях;
- диференційну діагностику невротичних розладів та розладів особистості;
- основні симптоми невротичних розладів.

вміти:

- диференціювати основні види невротичних розладів;
- підбирати найбільш адекватні меті дослідження патопсихологічні методики;
- практично використовувати підібрані методи, правильно підбирати необхідну літературу;
- діагностувати розлади психіки в дитячому та підлітковому віці;
- розуміти психологічні проблеми геронтології.

3. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вступ до невротології

Тема 1. Предмет вивчення невротології. Симптом. Синдром. Регістр (психотичний, невротичний). Теорії та концепції невротогенезу. Сучасний стан невротології як науки. Наукові платформи дослідження неврозів. Концепція Г.Сельє про стрес. Нейродинамічна концепція І.П.Павлова про вищу нервову діяльність. Психоаналітичний підхід у виникненні неврозів. Уявлення про психічну травму. Типи конфліктних ситуацій в класифікації. Преморбідні особистісні риси. Особливості вищої нервової діяльності. Загальні закономірності формування психогенії.

Змістовий модуль 2. Особливості протікання, етіологія та патогенез невротичних розладів

Тема 1. Причини виникнення та види неврастенії (F 48). Умови виникнення неврастенії. Особливості протікання та форми неврастенії. Психастенія.

Тема 2. Дисоціативні розлади (F44). Етіологія та патогенез істерії. Особливості протікання. Психоаналітичний підхід до пояснення природи істерії. Диференціація істеричного та епілептичного нападу. Гострі істеричні реакції. Синдром Ганзера, псевдо деменція, пуерилізм. Гострий психогенний ступор.

Тема 3. Невроз нав'язливих станів (F40- F42). Поняття фобій, види фобій. Страхі дітей в нормі відносно віку. Фобійні тривожні розлади (F40). Соціальні фобії

Тема 4. Обсесивно-компульсивні розлади (F42). Obsесивно-компульсивний розлад (F42), основні симптоми, протікання. Психологічна допомога при ОКР. Диференціальна діагностика. Невротичні, пов'язані зі стресом і соматоформні розлади (F45).

Тема 5. Панічні напади (F40.00-40.01). Психічні симптоми, загальні симптоми за DSM-4. Етіологія. Тривожні, тривожно-фобійні розлади. Генералізований тривожний розлад. Методи надання самопомоги. Психотерапія при панічних нападах.

Тема 6. Гостра реакція на стрес. Посттравматичні стресові розлади (ПТСР). Наслідки бойового стресу. Клінічні діагностичні критерії. Перша психологічна допомога при ПТСР. Психодіагностика ПТСР.

Тема 7. Розлади сну (F51.0-51.9). Диссомнія. Парасомнія. сомнамбулізм. Нічні жахи. Кошмари. Невротичне та психіатричне порушення сну.

Тема 8. Вікові особливості невротичних розладів. Загальна характеристика невротичних розладів у дітей. Невропатія. Неврози дитячого та підліткового віку. Енкопрез. Заїкання. Синдром Жіля де ля Туретта. Дисморфофобія. Інволюційні неврози. Особливості психологічного діагностування невротичних станів.

Тема 9. Психологічна характеристика розладів харчової поведінки. Булімія. Компульсивне переїдання. Психогенна гіперфагія. Анорексія, їївиди. Психоаналітичний підхід до пояснення розладів харчової поведінки.

Тема 10. Психотерапія невротичних розладів. Методи психологічного консультування та психотерапія невротичних розладів. Використання психодинамічних підходів у лікуванні невротичних розладів. Піскова терапія. TRE-терапія. Індивідуальний глибинний аналіз за Адлером.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		Л	П	Лаб	інд	с.р.		о	Л	п	лаб	інд
2	90	8	12			60	90	6	2			82
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Вступ до неврології												
Тема 1. Предмет вивчення неврології. Симптом. Синдром. Регістр (психотичний, невротичний).		2				6		2				8
Разом за змістовим модулем 1		2				6		2				8
Змістовий модуль 2. Особливості протікання, етіологія та патогенез невротичних розладів												
Тема 1. Причини виникнення та види неврастенії (F 48).		2				6						8
Тема 2. Дисоціативні розлади (F44).		2				6		2				8
Тема 3. Невроз нав'язливих станів (F40.00- F42).			2			6						8
Тема 4. Обсесивно-компульсивні розлади (F42).			2			6		2				8
Тема 5. Панічні напади (F40.00-40.01).			2			6						8
Тема 6. Гостра реакція на стрес. ПТСР.			2			6			2			9
Тема 7. Розлади сну (F51.0-51.9)			2			6						8
Тема 8. Вікові особливості невротичних розладів		2				6						8
Тема 9. Психотерапія невротичних розладів			2			6						9
Разом за змістовим модулем 2		6	12			54		4	2			74

Всього		8	12					6	2			82
---------------	--	----------	-----------	--	--	--	--	----------	----------	--	--	-----------

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Невроз нав'язливих станів (F40.00- F42)	2
2	Обсесивно-компульсивні розлади (F42).	2
3	Панічні напади (F40.00-40.01).	2
4	Гострареакція на стрес. ПТСР.	2
5	Розлади сну (F51.0-51.9)	2
6	Психотерапія невротичних розладів	2
	Разом	12

6. Самостійна навчальна робота студентів

№ лекції	№ п/п	Зміст завдань
1	1	Депривація та її роль у виникненні психогенних розладів у дітей та підлітків.
2	2	Систематика психогенних чинників. Патогенез психогеній в дитячому та підлітковому віці. Діяльність клінічного психолога з дітьми з невротичними розладами.
3	3	Гострі психогенні афективно-шокові реакції. Гострий психоз страху.
4	4	Гострі істеричні реакції. Синдром Ганзера, псевдо деменція, пуерилізм. Гострий психогенний ступор.
5	5	Особливості емоційної сфери в нормі і патології. Психогенні депресії. Позитивні та негативні афекти при депресії. Типові циркулярні депресії та манії. Атипові депресії та гіпоманії.
6	6	Психологічний аналіз синдрому залежності.
7	7	Психосоматичні розлади.
8	8	Психотерапія неврозів. Збереження психічного здоров'я в умовах здобуття вищої освіти.

Завдання до самостійної роботи:

- 1) підготовка до семінарських занять;
- 2) опрацювання основних та додаткових джерел;
- 4) реферування наукової літератури (див. теми лекційних, семінарських занять);

- 5) підготовка до змістових модулів;
- 6) підготовка до іспиту.

7. Методи навчання

Навчальна лекція— словесний метод навчання, що передбачає усний виклад навчального матеріалу, який характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень. Під час лекції застосовують такі прийоми усного викладу: підтримання уваги, активізація мислення слухачів, переконання, аргументація, доведення, класифікація, систематизація. Основні умови ефективного проведення лекції: створення конкретного плану; повідомлення учням теми, мети і завдань; логічний і послідовний виклад змісту лекції; проблемність та емоційність викладу; гнучке управління розумовою діяльністю учнів; запис основних положень; використання наочності; поєднання лекції із семінарськими і практичними заняттями.

Бесіда— словесний питально-відповідний метод навчання, завдання якого — спонукати до актуалізації відомих і засвоєних нових знань шляхом самостійних роздумів, висновків і узагальнень. Цей метод активізує мислення студентів, є важливим засобом діагностики засвоєних знань, умінь, сприяє розвитку пізнавальних здібностей, створює умови для оперативного управління процесом навчання. Водночас його доцільно поєднувати з розповіддю, лекцією, наочними методами, які забезпечують формування цілісної системи знань, адже за допомогою лише бесіди неможливо сформувати практичні вміння і навички.

Пояснювально-ілюстративний метод. Студенти здобувають знання, слухаючи розповідь, лекцію, з навчальної або методичної літератури, через екранний посібник у "готовому" вигляді. Сприймаючи й осмислюючи факти, оцінки, висновки, вони залишаються в межах репродуктивного (відтворювального) мислення. Такий метод якнайширше застосовують для передавання значного масиву інформації. Його можна використовувати для викладення й засвоєння фактів, підходів, оцінок, висновків.

Репродуктивний метод. Ідеться про застосування вивченого на основі зразка або правила. Діяльність тих, кого навчають, є алгоритмічною, тобто відповідає інструкціям, розпорядженням, правилам — в аналогічних до представленої зразка ситуаціях.

Метод проблемного викладення. Використовуючи будь-які джерела й засоби, педагог, перш ніж викладати матеріал, ставить проблему, формулює пізнавальне завдання, а потім, розкриваючи систему доведень, порівнюючи погляди, різні підходи, показує спосіб розв'язання поставленого завдання. Студенти стають ніби свідками і співучасниками наукового пошуку.

Дослідницький метод. Після аналізу матеріалу, постановки проблем і завдань та короткого усного або письмового інструктажу ті, кого навчають, самостійно вивчають літературу, джерела, ведуть спостереження й виміри та виконують інші пошукові дії. Ініціатива, самостійність, творчий пошук виявляються в дослідницькій діяльності найповніше. Методи навчальної роботи безпосередньо переходять у методи, які імітують, а іноді й реалізують науковий пошук.

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль №1		Змістовий модуль № 2								
T1	T2	T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	Залік

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Максимальна кількість балів: 100 балів

- робота упродовж семестру – 50 балів
- залік – 50 балів

Складові роботи упродовж семестру (максимально 50 балів):

- тести – 20 балів
- семінарські заняття – 10 балів
- самостійна робота – 20 балів

9. Система підсумкового оцінювання знань

Оцінка ECTS та визначення	Кількість балів від 1 до 100	Оцінка за традиційною п'ятибальною системою	
A – відмінно	90 – 100	Відмінно	5
B – дуже добре	81 – 89	Добре	4
C – добре	71 – 80		
D – задовільно	61 – 70	Задовільно	3
E – достатньо (задовольняє мінімальні критерії)	51 – 60		
FX – незадовільно	25 – 50	Незадовільно	2
F – незадовільно (потрібна додаткова робота)	0 – 24		

FX означає: «незадовільно» – необхідно виконати певну додаткову роботу для успішного складання;

F означає: «незадовільно» – необхідна значна подальша робота; з такою оцінкою студент відраховується після незадовільної відповіді на комісії.

10. Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма дисципліни.
2. Плани занять.
3. Навчальні-наочні посібники, технічні засоби навчання.

4. Конспект лекцій з дисципліни.
5. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт.
6. Інструктивно-методичні матеріали до семінарських, практичних і лабораторних занять.
7. Контрольні завдання до семінарських, практичних і лабораторних занять, завдання для заліків.
8. Методичні матеріали, що забезпечують самостійну роботу студентів.
 - Матейко Н.М. Клінічна психологія:Словник-довідник. – Івано-Франківськ, 2015. – 134с.
 - Матейко Н. М. Патопсихологія. Неврологія: навчально-методичний комплекс. – Івано-Франківськ: Симфонія форте, 2016. – 160с.

11. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ

Основна і додаткова література

1. Александровский Ю.А. Пограничные психические расстройства: Учебное пособие. – М., 2000
2. Батаршев А.В. Диагностика пограничных психических расстройств личности. М., 2004. – 320 с
3. Гурьева В.А. Психогенные расстройства у детей и подростков. – М., Крон-Пресс, 1996
4. Захаров А. И. Ребенок до рождения и психотерапия последствий психических травм. - СПб.: СОЮЗ, 1998. – 144 с.
5. Зинкевич-Евстигнеева Т. Д., Грабенко Т. М. Практикум по креативной терапии. СПб.: Речь, 2001.
6. Каменецкий Д.А. Неврология и психотерапия. – М., 2012. - с.5-27
7. Карвасарский Б.Д. Неврозы и их лечение: 2 –е изд., – М., 1990.- с. 276-290
8. Матейко Н.М. Клінічна психологія: Словник-довідник. – Івано-Франківськ, 2015. – 134 с.
9. Мак-Вильямс Н. Психодинамическая диагностика: Понимание структуры личности в клиническом процессе / Пер. с англ.- М.: Независимая фирма “Класс”, 2001.- 480 с.
10. Менделевич В.Д., Соловьева С.Л. Неврология и психосоматическая медицина. М., 2002. – с.16-29
11. Пономарева Г.А. /mysunny.ru/psiholog_pedagog-psiholog
12. Практикум по арт-терапии / Под ред. А. И. Копытина. СПб., «Питер», 2000
13. Романин А.Н. Основы психотерапии – М.: «Академия» 1999. – 208 с.
14. Свядощ А.М. Неврозы и их лечение. – М., 1971. – с.17-21
15. Шанько Г.Г.. Неврозы у детей. Минск, Харвест. - 2007. - 304 с.
16. Штейнхардт Л. Юнгианская песочная терапия. – СПб., «Питер», - 2001. – 301 с.
17. [http://www. myword.ru](http://www.myword.ru) / Фенихель О. Психодинамическая теория неврозов/ Пер.с англ.. А.Б.Хавина. М., 2004. – 848 с.
18. www.klex.ru /Кровяков В.М. Психотравматология. М., 2005. – с. 17- 35
19. <http://window.edu.ru>/Фрустрация: Понятие и диагностика: Учеб.-метод. пособие: Для студентов специальности 020400 «Психология» / Сост. Л.И. Дементий. – Омск: Изд-во ОмГУ, 2004. – 68 с.
20. studentam.net.ua/ Невротична особистість/ Взаємозалежність самооцінки, рівня домагань, фрустрацій.
21. lib.chdu.edu.ua/pdf/naukraci/ Качанова Агресивність та агресія
22. [http:// nevroz.info](http://nevroz.info) / К.Хорни. Невроз и личностный рост. Борьба за самоосуществление.
23. www.easyschool.ru.sosh / Psihoanaliticheskaya_teoriya_nevrozov.doc

24. <http://a-yak.com/nevrasteniya> Неврастенія – ще один подарунок цивілізації
25. <http://fivobio.com/nervova-sistema> Неврози у дітей. Їх види та класифікація
26. <http://www.lnu.edu.ua/> Проблема психоневрологічних захворювань і стресових станів у дітей. Вплив навчального процесу на здоров'я учнів.
27. <http://www.disslib.org/> Венгер Олена Петрівна. Вплив соціальних факторів на розвиток неврастенії, дисоціативних та тривожно-фобічних розладів: дисертація канд. мед. наук: 14.01.16 / Харківська медична академія післядипломної освіти. - Х., 2003.
28. <http://www.library.univ.kiev.ua/> Г. Астаф'єва. Особливості впливу соціальних факторів на формування неврастенії/ Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. - 1(1)/2014. – с.5-8
29. <http://psyera.ru/astenicheskiy-nevroz/> Астенический невроз (Неврастения)/ Шанько Г.Г. Неврозы у детей - Минск.: Харвест, 2007

ПРОГРАМОВІ ВИМОГИ ДО СКЛАДАННЯ ЗАЛІКУЗНЕВРОЛОГІЇ

Для студентів 4 курсу спеціальності «Психологія»,

1. Психоаналітичний підхід у виникненні неврозів. Теорії неврозів З Фрейда, К. Юнга, концепція неврозів А.Адлера; К. Хорні;
2. Концепція Г.Сельє про стрес.
3. Нейродинамічна концепція І.П.Павлова про вищу нервову діяльність.
4. Значення механізмів психологічного захисту в усуненні впливу психотравми.
5. Сімейні стосунки та їх значення у формуванні патогенних станів особистості.
6. Психічна травма, психогенії та концепція психічної адаптації. Види травмуючих ситуацій.
7. Хронічна фрустрація як прояв психотравматизації.
8. Взаємозалежність самооцінки, рівня домагань, фрустрацій (за Л.Д.Столяренком).
9. Агресивність та агресія.
10. Умови виникнення та симптоми неврастенії (F48.0).
11. Форми неврастенії.
12. Причини виникнення неврастенічного симптомокомплексу.
13. Природа виникнення невротичних розладів у дітей.
14. Невротичний енурез (F98.0), невротичний (енкопрез)F98.1).
15. Невротичне заїкання(F98.5); елективний мутизм(F94.0); невротичні тики (F95),
16. Психологічна допомога дітям невротичними розладами.
17. Загальна характеристика істеричного неврозу(F44).
18. Диференціальна діагностика істеричних та епілептичних нападів.
19. Розлади органів чуття та мови при істерії.
20. Тривожно-фобійні розлади.
21. Панічні атаки, агорафобія.
22. Енералізований тривожний розлад;
23. Соціальні фобії, іпохондричні фобії.
24. Обсесивно-компульсивні розлади:
25. Гостра реакція на стрес (афективно-шокова реакція); ПТСР.
26. Заходи з психологічної профілактики та просвіти невротичних розладів.
27. Опитувальник Леонгарда-Шмішека.
28. Діагностика стану фрустрованостіВассермана-Бойко.
29. Діагностика рівня тривожності школярів Філіпса.
30. Тест тривожності Р.Теммла, М.Доркі.
31. Тест-опитувальник рівня тривожності і схильності школяра до неврозу А.Захарова.
32. Діагностика агресивності Басса-Даркі.
33. Тест-опитувальник Спілбергера-Ханіна ситуаційної та особистісної тривожності.
34. Експрес-діагностика депресивних станів за В.А.Жмуровим.
35. Експрес-діагностика невротичних станів Хека-Хесса.
36. Оцінка нервово-психічного напруження (Н.А. Немчин)
37. Діагностика самооцінки психічних станів Г.Айзенка
38. Діагностика невротичних станів К.К. Яхіна, Д.М. Менделевича
39. Методика визначення характерологічних акцентуацій особистості та нервово-психічної нестійкості А.А.Кареліна
40. Тест фрустраційних реакцій С.Розенцвейга

41. Діагностика рівня невротизації Л.І. Вассермана
42. Діагностика рівня невротизації та психопатизації РПН.
43. Опитувальник ММРІ

